

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Dissertatio moralis de religione hominis secundum legem
naturae**

**Wernher, Johann Balthasar von
Götz, Johann Heinrich**

Lipsiae, 1698

§. XVII

urn:nbn:de:bsz:31-102660

ejus magnitudo & summa perfectio desiderat. Unde, si rem juxta solum naturæ lumen exigamus, oratio, quæ erga DEum utimur, non levis, aut properata nimis esse debet, sed modesta, & apto ordine, coherens. Cœterùm ex Theologia revelata novimus, DEO nihil gratius esse, quàm miseri peccatoris suspiria interrupta, & veri motus cordis, quibuscunqve tandem verbis exprimantur; Denique, ut DEus non solum secretò, sed & publicè & in aliorum conspectu colatur; idqve potissimum propterea: ut alii nostro exemplo ad honorem DEO exhibendum incitentur; Et si præterea ceremonia quædam in se indifferentes legibus præcepta fuerint; eæ haud negligenda sunt; nec patrius mos contumaciter repudiandus; Cic. d. Div. l. 2. c. 33. (7.) Id omnibus viribus agendum, ut, quantum fieri potest, conformiter legibus naturalibus vivatur; cùm à miseris & imbecillibus creaturis nihil DEO gratius præstari queat, quàm si ejus leges religiosè observentur; Atqve ita tandem habendum: Cultum DEI esse optimum, eundemqve castissimum, atqve sanctissimum, ut eum semper purâ, integrâ, incorruptâ & mente & voce venereris. Cic. d. Nat. Deor. 2. 28.

§. XVII.

Religionis Naturalis finis primarius, ex intentione DEI est cultus suus à creatura rationali debitus, secundarius autem socialitatis salus. Et in statu quidem integritatis, qui nobis ex solâ Revelatione notus, homo per religionem naturalem beatitudinem æternam consequi potuisset. Nunc autem in statu corruptionis, cùm in seipsum descendit, atque cognitionis de DEO sibi inexistentis finem scrutatur, statim ipsi occurrit socialitatis salus, quam certò & infallibiliter, per cultum divinum promoveri, evidenter videt; ad aliam autem vitam consequendam, eam facere, non liquidò cognoscit; sed tamen cùm valdè ipsi videatur probabile, & animam humanam immortalem esse, & aliam post hanc vitam sperandam, in quâ bonis benè, malis autem malè sit futurum; inde Religionis Naturalis effectus pædagogicus emergit; quòd nimirum homo eâ mediante, duci ad Theologiam revelatam & salutarem debet: uti B. Dn. ALBERTI in Compend. J. N. passim graviter & accuratè demonstrat. Interim cùm in disciplina J. N. non ad probabilia, sed ad ea, quæ certò & evidenter

evidenter ab omnibus gentibus cognoscuntur, attendendum sit; inde non malè fecit *Pufendorfius*, quòd Religionis Nat. effectum intra hujus vitæ sphaeram conclusit; & sic videntur quodammodo conciliari posse, quæ ipse habet *d. Off. Hom. & Civ. L. I. C. IV. §. præcipuè §. cum iis*, quæ hæc de re passim Theologi.

§. XIII.

Neque etiam dici potest, quicquam Religione Naturali præcipi, quod Theologiæ revelatæ repugnet. Nec enim est nisi una Veritas; Ultraque Theologia à Veritatis fonte DEO, qui ob summam sapientiam & veritatem de eodem objecto contraria pronunciarè non potest. Quamvis illud fatendum sit, hominem, utut Religione Naturali imbutum, tamen objecta Theologiæ revelatæ propria non assequi, quæ tamen propterea haud negat, sed eorum potiùs veritatem doceri plenius vehementer cupit. Vid. *Grauer. d. Univ. Verit. & Mus. Introd. P. II. c. II. §. 6. & cap. V. §. 12. B. Baj. Theol. Posit. Proleg. cap. I. §. 9. lit. c.*

§. XIX.

Religionis autem magna vis in mentes humanas est. Hoc vinculo eæ colligantur, huic tanquam basi & firmissimo fundamento innititur socialitatis salus. *Omnia prospera eveniunt colentibus Deos, adversa spernentibus*, *Livii*, lactei scriptoris verba sunt; *5. 51. 7. Religio & timor DEI solus est, qui custodit hominum inter se societatem*, inquit *Lactant. de Ira lib. I. c. 12.* Et *Plin L. 14. Histor. Nat. cap. 19. 1. Religione vitam constare ait. Cic. in Verr. cap. 59. 2. Omnes, inquit, religione moventur, & Deos Patrios, quos à Majoribus acceperunt, colendos sibi diligenter & retinendos arbitrantur.* Cumulari hic multa Sapientum dicta possent; sed quid iis opus? Si dubitas, fidem habere verbis; Percurre quæso hoc universum, aut, si mavis, historiarum annales excute; an unquam aut usquam stetit Respubl. sine aliquâ Religionis specie? Sed enim, ut eò clariùs appareat, quàm insignia ex religione commoda ad societatem humanam perveniant, age, consideremus cum *Pufendorffio d. Off. Hom. & C. L. I. c. IV. §. ult.* hominem quoad duplicem statum, naturalem & civilem. In naturali statu dicuntur vivere, qui ad se invicem spectati nec imperantes, nec parentes sunt, neque proinde ipsi in alicujus imperium